

LEKSIKOGRAFI PSIKOLINGUISTIK (KAJIAN PSIKOLINGUISTIK)

Abdul Aziz
Open University Malaysia
Email: abdaaziz08@gmail.com

ABSTRAK

Timbulnya pembezaan antara leksikologi dan leksikografi tidak dapat dipisahkan daripada pandangan pakar linguistik yang telah membahagikan linguistik kepada dua bahagian iaitu linguistik tulen dan linguistik gunaan. Pembahagian linguistik ini jelas mempunyai pengaruh dalam memisahkan leksikologi dan leksikografi. Kamus ialah sejenis buku rujukan yang menerangkan maksud perkataan. Berfungsi untuk membantu seseorang mempelajari perkataan baharu. Selain daripada menerangkan maksud sesuatu perkataan, kamus juga mungkin mempunyai panduan sebutan, asal (etimologi) sesuatu perkataan dan juga contoh penggunaan sesuatu perkataan. Oleh itu, kedua-dua leksikologi dan leksikografi adalah sebahagian daripada linguistik. Leksikologi, sebagai perkembangan sains semantik, adalah sebahagian daripada linguistik teoritis. Manakala, leksikografi sebagai kajian perkembangan leksikologi merupakan sebahagian daripada linguistik gunaan. Kajian kualitatif bertujuan untuk memahami fenomena yang dialami subjek kajian secara holistik dan deskriptif dalam bentuk perkataan dan bahasa dalam konteks yang istimewa dan semula jadi. Selaras dengan pendapat di atas, penelitian ini dilakukan dengan mengambil langkah-langkah pengumpulan data berupa entri, klasifikasi data, analisis data secara deskriptif dan menarik kesimpulan. Hasil kajian dan perbincangan berkenaan istilah bahasa psikolinguistik yang terkandung dalam Istilah Bahasa Psikolinguistik. Secara sistematik, laporan penyelidikan ini dibentangkan dalam penyelidikan.

Kata Kunci : Leksikografi Psikolinguistik, Linguistik Terapan

1. Pengenalan

Pada mulanya, bahasa terdiri daripada himpunan kata dan ayat sahaja dalam bentuk bunyi atau bahasa lisan yang belum dikodifikasikan dalam bahasa tulisan. Lebih-lebih lagi, ia dikumpulkan dalam buku yang mengandungi koleksi perkataan dan maknanya. Seiring dengan perkembangan pemikiran dan peradaban manusia, serta keperluan penutur bahasa untuk mengumpul kosa kata atau bahasa mereka, usaha mengumpul kosa kata dan maknanya ke dalam sebuah buku terus dikembangkan. Sebagai petunjuk, lahirlah kamus bahasa. Kelahiran kamus ini bukan sahaja berguna dalam mengumpul kosa kata dan memudahkan untuk memahami maksud perkataan, tetapi lebih daripada itu. Fenomena kodifikasi bahasa adalah sebahagian daripada usaha optimum manusia untuk mengekalkan kewujudan bahasa mereka.

Timbulnya pembezaan antara leksikologi dan leksikografi tidak dapat dipisahkan daripada pandangan pakar linguistik yang telah membahagikan linguistik kepada dua bahagian iaitu linguistik tulen dan linguistik gunaan. Pembahagian linguistik ini jelas mempunyai pengaruh dalam memisahkan leksikologi dan leksikografi. Oleh itu, kedua-dua leksikologi dan leksikografi adalah sebahagian daripada linguistik. Leksikologi, sebagai perkembangan sains semantik, adalah sebahagian daripada linguistik teoritis. Manakala, leksikografi sebagai kajian perkembangan leksikologi merupakan sebahagian daripada linguistik gunaan. (Fitri. 2019).

Leksikografi ialah bidang linguistik gunaan. Leksikografi berkait rapat dengan semua bidang kajian linguistik, baik mikro mahupun makro, kerana kajian kosa kata yang akan disusun menjadi kamus dalam karya leksikografi melibatkan semua bidang linguistik (Chaer, 2017). Kosa kata dalam bahasa Indonesia yang mempunyai makna tabu dapat dikenalpasti berdasarkan bentuk satuan lingual dan juga dapat dikenal pasti dari konsep satuan lingual. Dalam kes ini, sesuatu perkataan boleh mempunyai satu, dua atau lebih konsep (makna). Selanjutnya, terdapat juga konsep (makna) yang direalisasikan menjadi satu, dua atau lebih bentuk unit lingual. Identifikasi kata tabu dalam bahasa Indonesia adalah kata-kata dalam bahasa Indonesia yang memiliki makna tabu, sehingga dalam

penggunaannya kata-kata tersebut dianggap kata tabu. Tambahan pula, perkataan yang tergolong dalam kategori perkataan tertentu boleh mempunyai konsep (makna) dengan kategori perkataan yang berbeza daripada perkataan asal. (Gita. 2020).

Leksikologi dan leksikografi adalah dua istilah yang hampir sama sehingga orang sering tidak dapat membezakannya dengan jelas. Menurut etimologi atau asal-usulnya, kedua-dua istilah itu berasal dari perkataan Yunani lexikon yang bermaksud "ucapan, pertuturan atau perkataan". Kedua-duanya mempunyai subjek yang sama iaitu "words" atau lebih tepat lagi "lexicon". Leksikologi ialah nama yang diberikan kepada bidang pengajian dalam linguistik teori, manakala leksikografi ialah linguistik gunaan. Jadi, leksikologi ialah bidang linguistik yang mengkaji atau menyelidiki kosa kata yang menjadi asas bertulis bagi leksikografi, iaitu ilmu penyusunan kamus. (Wiranto. 2020).

Salah satu perkembangan terkini dalam linguistik hari ini ialah kewujudan sumber data rangkaian yang mengandungi sejumlah besar teks daripada bahasa semula jadi, yang dikenali sebagai korpus. Korpus ialah himpunan potongan-potongan teks bahasa dalam bentuk pilihan raya yang dipilih berdasarkan kriteria tertentu supaya boleh mewakili, sejauh mungkin, sesuatu bahasa atau ragam bahasa untuk digunakan sebagai sumber data penyelidikan linguistik (Sinclair, 2004).). Korpus ialah himpunan data daripada pelbagai genre yang menunjukkan bahasa sebenar yang digunakan, disimpan secara sistematik dalam bentuk digital yang boleh diproses untuk mendapatkan pelbagai jawapan tentang bahasa seperti struktur bahasa dan tatabahasa. (Rona. 2023).

Bahasa sering ditafsirkan sebagai peristiwa komunikasi yang melibatkan dua pihak iaitu penutur sebagai penyampai mesej dan pendengar sebagai penerima dan penyampai mesej. Hubungan di atas sering digunakan secara umum untuk menjawab persoalan tentang makna bahasa. Kita sering menjelaskan bahasa sebagai alat komunikasi yang digunakan manusia untuk melakukan interaksi sosial. Jawapan seperti ini tidak betul sepenuhnya. Namun begitu, jawapan ini juga tidak boleh dipersalahkan sekiranya ia datang daripada orang biasa. Pendapat bahawa bahasa sebagai alat komunikasi lebih sesuai untuk menjawab persoalan tentang fungsi bahasa. Sebagai masyarakat yang berpendidikan khususnya masyarakat bahasa, kita harus memahami perkaitan antara sifat/kefahaman dan fungsi bahasa kerana kedua-dua perkara ini ibarat dua sisi mata wang yang tidak boleh dipisahkan dan harus difahami untuk menggambarkan bahasa secara meluas. (2021).

Mengikut sejarah, kemasukan Islam ke Indonesia direkodkan pada abad ke-7 Masihi melalui laluan perdagangan oleh pedagang dari Gujerat, Parsi dan Arab. Perkembangan Islam sangat pesat, sehingga saat ini Indonesia merupakan negara dengan penduduk muslim terbesar di dunia. Pengaruh Islam dalam kehidupan masyarakat Indonesia juga terlihat dalam berbagai aspek kehidupan, dari aspek pendidikan, sosial, politik hingga ke bahasa. Kata pinjaman bahasa Indonesia yang berasal dari bahasa Arab termasuk dalam berbagai aspek kehidupan bermasyarakat. Sehubungan dengan kata pinjaman bahasa Arab yang terdapat dalam bahasa Indonesia. Penulis memutuskan untuk menjalankan kajian tentang perkataan pinjaman bahasa Arab dalam bahasa Indonesia menggunakan pendekatan Lexicography. Mengingat semua kosa kata bahasa Indonesia terkandung dalam KBBI yang secara resmi dicatat dan digunakan oleh masyarakat Indonesia. (Roudhatul. 2022).

Bidang kamus sangat penting dalam bahasa. Ini kerana kamus merekodkan segala-galanya tentang setiap kosa kata yang terkandung dalam sesuatu bahasa. Malah, menurut Noresah (2009), "kamus ialah perakam bahasa pada satu masa." Malah, bahasa yang digunakan oleh masyarakat pada satu masa atau yang lain, perbendaharaan katanya tercatat dalam kamus. Menurut Ibrahim (1994), tradisi awal kamus Melayu bermula dengan disiplin yang agak longgar dan bentuk kamus awal tidak memenuhi ciri-ciri kamus tetapi lebih berbentuk senarai perkataan atau glosari dan bentuknya dalam

dwibahasa. . Dalam hal ini, bahasa Melayu/Indonesia menjadi bahasa sumber dan bahasa lain sebagai bahasa yang setara, contohnya bahasa Arab, Inggeris, Belanda, Cina, Itali/Latin dan sebagainya. Dari segi faktor lahirnya kamus dwibahasa (dan glosari kosa kata), Ibrahim turut menyatakan bahawa antara matlamat utama adalah untuk memudahkan komunikasi dengan penduduk tempatan (perdagangan) dan menyebarkan agama (khususnya agama Kristian). (Shamsul. 2016).

Salah satu karya leksikografi Mahmud Yunus (1898-1982) yang paling popular ialah Kamus Arab-Indonesia (Qa>mu>s Arabi> Induni>si>). Kamus ini ialah kamus "klasik" yang laris dipasaran dan terus dicetak semula. Maka kamus ini bukan sahaja digunakan dalam kalangan pelajar madrasah dan pondok pesantren, malah paling kerap dibawa ke kelas oleh pelajar di universiti. Dari segi saiz dan harga, kamus ini tidak terlalu besar dan tidak mahal. Mungkin faktor ekonomi dan praktikal inilah yang menyebabkan kamus ini masih boleh "bertahan dan mampu bersaing" dengan kemunculan pelbagai kamus yang lebih baru dan kontemporari. Contohnya Kamus Arab-Indonesia al-Munawwir (1984) oleh Ahmad Warson Munawwir, Kamus Arab-Indonesia Moden al-Kamal (2010) oleh Kaserun AS. Rahman dan disunting oleh Nur Mufid, Kamus Besar Bahasa Arab Pelajar, Pelajar dan Umum (2013) oleh Amalia Hasanah, Kamus Arab-Indonesia Kontemporari (1996) oleh Atabik Ali dan Ahmad Zuhdi Muhdlor, Kamus Arab-Indonesia Al-Bisri (1999) oleh Adib Bisri dan Munawar AF., Kamus Kontekstual Arab-Indonesia (2001) oleh Basuni Imamuddin dan Nashiroh Ishaq, dan KABA: Kamus Arab Agung (Arab-Indonesia) (2013) oleh A. Thaha Husein Almujaahid dan A. Atho' illah Fathoni Alkhalil. (Muhbib. 2017).

Banyak kajian telah dijalankan ke atas kamus, termasuk oleh Rustandi (2016: 188–199) yang mempelajari kamus dwibahasa Arab-Indonesia untuk pelajar pemula. Hasil kajian menjelaskan kesukaran yang dialami oleh pengguna kamus, maka perlu dibangunkan kamus pedagogi yang memudahkan pengguna, latihan menggunakan kamus, dan kajian kamus yang lain. Wahida (2017: 58–71) meneliti kamus Arab sebagai sumber pembelajaran dengan menjalankan kajian penggunaan kamus bercetak dan kamus digital. Hasilnya dapat disimpulkan bahawa penggunaan kamus Arab bercetak dijalankan dengan mencari mengikut abjad, yang bermaksud anda mesti menguasai ilmu saraf. Sementara itu, penggunaan kamus Arab digital secara amnya dilakukan secara artikulasi supaya ia dianggap lebih mudah, berkesan dan cekap. (Adisti. 2019).

Pada asasnya, menyerap perkataan dan bahasa asing untuk menjadi bahasa rasmi tidak menjadi masalah, asalkan proses penyerapannya boleh diterima dan mengikut peraturan yang ditentukan dalam proses penyerapan. Kemudian terdapat tiga peringkat proses pembentukan, pertama, mencari padanan kosa kata asing dalam bahasa ibunda, kedua, jika tiada padanan dapat ditemui, mencari padanan dalam bahasa bersekutu dan akhirnya, jika setara mempunyai belum ditemui, maka penyerapan lengkap dijalankan. , dengan kadangkala menyesuaikan ejaan dalam bahasa asal. Proses terakhir sering dijumpai dalam penyelidikan ini. (Pingsan. 2017).

Dalam era gangguan semasa, perkembangan dalam semua bidang, terutamanya teknologi maklumat, ditandai dengan perkembangan drastik dalam perkakasan dan perisian. Elektronik digital telah mencetuskan komponen digital yang semakin canggih, kemajuan ini juga telah menggalakkan kemunculan teknik digital dalam kebanyakan sistem yang sebelum ini masih tradisional. Salah satunya kamus yang boleh didapati dalam bentuk digital, selain cekap dan fleksibel jika dibandingkan dengan kamus bercetak, ia juga dalam bentuk berkomputer yang memberikan banyak kelebihan dalam perkembangan moden. Antaranya, perbendaharaan kata yang disediakan lebih lengkap berbanding kamus versi bercetak, terdapat dalam bentuk multimedia dalam bentuk tulisan, bunyi dan imej, kamus elektronik juga lebih pantas dalam pencarian kosa kata yang dikehendaki oleh pengguna kamus.

Era globalisasi yang semakin pesat bermakna bahasa mengalami perkembangan. Masyarakat yang semakin kompleks menggunakan bahasa yang berbeza. Bermula daripada kanak-kanak hingga dewasa, masyarakat luar bandar mahupun bandar mempunyai bahasa yang tersendiri (Ibda, 2017). Ini berikutan wujudnya teknologi komunikasi yang mudah dicapai. Kemudahan ini memudahkan orang ramai menerima maklumat dan komunikasi. Tingkah laku bahasa mencerminkan keperibadian seseorang. Pemerolehan bahasa diperoleh daripada pelbagai faktor iaitu keluarga, persekitaran dan rakan (Anggraini, 2020). Dalam persekitaran terdapat bahasa yang baik dan juga bahasa yang buruk (negatif). Pertuturan bahasa yang baik boleh mempengaruhi persekitaran. Sebaliknya, bahasa yang kasar juga akan menjejaskan persekitaran sekeliling. Boleh dikatakan persekitaran bahasa memberikan gambaran bahawa bahasa itu boleh berkembang dan berkembang untuk digunakan oleh penuturnya. (Miftahul. 2023). Objektif kajian ini adalah 1) Menghuraikan struktur mikro yang terkandung dalam setiap Kamus Psikolinguistik. 2) Huraikan jenis-jenis definisi dalam Kamus Psikolinguistik.

Menurut Kridalaksana (2011: 107), kamus didefinisikan sebagai (1) buku rujukan yang mengandungi senarai perkataan atau gabungan perkataan dengan maklumat mengenai pelbagai aspek makna dan penggunaannya dalam bahasa; biasanya disusun mengikut abjad (dalam tradisi Yunani – Rom mengikut susunan abjad Yunani – Rom, kemudian mengikut abjad bahasa berkenaan; dalam tradisi Arab mengikut susunan bilangan konsonan); (2) buku rujukan yang mengandungi maklumat mengenai apa-apa yang disusun seperti dalam (1). Manakala American Every Dictionary (melalui Chaer, 2007: 179) mendefinisikan kamus sebagai buku yang mengandungi perkataan daripada sesuatu bahasa, biasanya disusun mengikut abjad, disertai dengan maklumat tentang makna, sebutan, ejaan dan sebagainya.

Menurut Pierre Labrousse (1977) kamus ialah buku yang mengandungi himpunan perkataan dalam sesuatu bahasa yang disusun mengikut abjad diikuti dengan definisi atau terjemahan dalam bahasa lain. Pemahaman yang sama diungkapkan oleh Keraf (1984) iaitu kamus ialah buku rujukan, mengandungi senarai perkataan yang terdapat dalam sesuatu bahasa, disusun mengikut abjad disertai maklumat tentang cara menggunakan perkataan tersebut (melalui Chaer, 2007: 180).

Setiawan (2007) menyatakan bahawa buku yang mengandungi senarai perkataan tidak boleh dipanggil kamus secara automatik. Buku yang mengandungi senarai perkataan akan dipanggil kamus jika ia memenuhi beberapa kriteria. Rey (1970: 165, melalui Setiawan, 2007) menentukan kamus menggunakan tujuh kriteria, iaitu kamus ialah urutan perenggan yang berasingan; kamus direka bentuk sebagai buku rujukan; Kamus mempunyai dua struktur; kamus ialah satu set urutan; kamus ialah senarai unit bahasa; kamus ialah buku pendidikan; kamus memberitahu tanda bahasa; dan kamus mengandungi set leksikal yang sedia ada.

Kamus ialah sejenis buku rujukan yang menerangkan maksud perkataan. Berfungsi untuk membantu seseorang mempelajari perkataan baharu. Selain daripada menerangkan maksud sesuatu perkataan, kamus juga mungkin mempunyai panduan sebutan, asal (etimologi) sesuatu perkataan dan juga contoh penggunaan sesuatu perkataan.

Perkataan kamus berasal daripada perkataan Arab "Qamus", dengan bentuk jamak qamawis. Perkataan Arab itu sendiri berasal daripada perkataan Yunani "Okeanos" yang bermaksud "Lautan". Sejarah perkataan ini jelas memberi perhatian kepada makna asas yang terkandung dalam perkataan kamus iaitu wadah ilmu khususnya ilmu linguistik yang mengandungi kosa kata sesuatu bahasa yang tidak terhingga mendalam dan luasnya. Pada masa kini, kamus adalah khazanah yang mengandungi perbendaharaan kata sesuatu bahasa, yang idealnya tidak terhad bilangannya.

Dua nama besar yang mula menyusun kamus ialah Samuel Johnson (1709-1784) dan Noah Webster (1785-1843). Johnson, seorang ahli bahasa Inggeris, mencipta Kamus Bahasa Inggeris pada tahun 1755, yang terdiri daripada dua jilid. Di Amerika, Webster pertama kali mencipta kamus *An American Dictionary of the English Language* pada tahun 1828, yang juga terdiri daripada dua jilid. Tambahan pula, pada tahun 1884 *Oxford English Dictionary* telah diterbitkan yang mengandungi 12 jilid.

Menurut catatan dalam kamus bahasa Indonesia, karya leksikografi tertua dalam sejarah kajian bahasa di Indonesia ialah senarai perkataan Cina-Melayu pada awal abad ke 15. Senarai ini mengandungi 500 entri. Terdapat juga senarai perkataan Itali-Melayu yang disusun oleh Pigafetta pada tahun 1522, kamus antara bahasa tertua dalam sejarah bahasa Melayu ialah *Spraeck Ende Woord-Boek, Inde Malaysche Ende Madagaskarsche Talen Met Elve Arabische Ende Tursche Woorden* oleh Frederick De Houtman yang telah diterbitkan pada tahun 1603. Kamus Bahasa Jawa tertua ialah *Lexicon Javanum* (1706) yang kini terpelihara dengan baik di Vatican. Kamus yang ditulis oleh pakar bahasa asing biasanya terhad kepada kamus dwibahasa (bahasa asing-Indonesia atau sebaliknya).

Istilah "lexicon" dalam linguistik bermaksud perbendaharaan kata itu sendiri. Cabang linguistik yang mengkaji leksikon ialah Leksikologi (Verhaar, 1999:13). Selaras dengan Verhaar, Chaer (2007:3) juga percaya bahawa leksikologi ialah ilmu yang mengambil leksikon sebagai objek kajiannya. Leksikon ialah banyak perkataan dalam sesuatu bahasa. Leksikon (dalam linguistik British istilah *lexis* digunakan) adalah salah satu komponen struktur bahasa yang mengandungi kosa kata atau kosa kata. Kosa kata ialah segala perkataan yang terkandung dalam sesuatu bahasa (Kushartanti, 2007:139).

Pemahaman lain diambil daripada KBBI (2008:425) bahawa Leksikologi merupakan sebahagian daripada linguistik yang mengkaji kosa kata dan maknanya. Selaras dengan ini, Suparno (2002:24-25) percaya bahawa Leksikologi ialah sub-disiplin linguistik yang mengkaji bidang leksikon. *Lexicology* berbeza dengan *Lexicography*. Leksikografi mengkaji teknik dan cara penyusunan kamus yang termasuk dalam bidang aplikasi makrolinguistik, manakala Leksikologi termasuk dalam mikrolinguistik. Leksem dalam leksikografi dipanggil *lemmas*.

Leksikologi dan Leksikografi adalah dua disiplin yang berkaitan dalam bidang linguistik. Leksikologi ialah kajian saintifik teoretikal (linguistik teoretikal), manakala leksikografi ialah aktiviti praktikal atau terapan (linguistik gunaan), walaupun ia tidak boleh dipisahkan daripada sains teori. Susunan kedua-duanya tidak boleh diterbalikkan kerana adalah mustahil untuk menjalankan aktiviti Leksikografi tanpa melakukan Leksikologi terlebih dahulu (Chaer, 2007:1). Leksikologi merupakan bidang linguistik antara disiplin kerana leksikologi memerlukan ilmu sokongan yang lain, seperti: Falsafah, Antropologi, Kesusasteraan, Morfologi, Fonologi, Sintaksis dan Etimologi (Hardiyanto, 2008:1).

Leksikologi merujuk kepada kajian perkataan dan maknanya. Diterangkan lagi bahawa Leksikologi pada asasnya menumpukan kepada sistem leksikal bahasa seperti sintaksis, simpulan bahasa, sinonim, polisemi dan komponen leksem. Selaras dengan pendapat ini, Svensen menyatakan bahawa Leksikologi merupakan satu cabang ilmu linguistik yang mengkaji kosa kata, struktur, ciri-ciri perkataan dan makna perkataan.

Leksikologi ialah cabang semantik yang mengkaji semua komponen bahasa yang mengandungi maklumat tentang penggunaan kata dan maknanya. Menurut Chaer (2007: 3) leksikologi ialah ilmu yang menganggap leksikon sebagai objek kajiannya. Bukan itu sahaja, leksikologi juga merangkumi

aspek ejaan dan isu perkembangan istilah. Istilah dan leksikologi merupakan satu kesatuan yang tidak dapat dipisahkan, kerana leksikologi menjadikan perbendaharaan kata sebagai objek yang paling asas dalam sesuatu kajian. Istilah dalam kajian leksikologi itu sendiri ialah himpunan leksikon yang mengandungi makna tertentu, sama ada universal atau khusus.

Menurut Kridalaksana (2009) leksikologi ialah cabang ilmu linguistik yang mengkaji leksikon. Leksikon itu sendiri boleh diertikan sebagai (1) komponen bahasa yang mengandungi segala maklumat tentang makna dan penggunaan kata dalam bahasa tersebut. (2) kekayaan perkataan yang dimiliki oleh penutur, penulis, atau bahasa, dan (3) senarai perkataan yang disusun seperti kamus, tetapi dengan penjelasan ringkas dan praktikal. Boleh dikatakan objek kajian leksikologi ialah kosa kata. Selaras dengan itu, Ramlan (1983:17) menyatakan bahawa leksikologi mengkaji selok-belok kata, iaitu mengkaji kosa kata sesuatu bahasa, mengkaji penggunaan kata dan maknanya sebagaimana yang digunakan oleh masyarakat pengguna bahasa.

Manakala menurut John Echols dan Hasan Syadily yang dipetik dalam HR Taufiqurrahman (2008: 3) leksikologi mengandungi pengertian ilmu/kajian tentang bentuk, sejarah dan makna kata. Dalam bahasa Arab, 'leksikologi' dipanggil ilmu al-Ma'ajim, iaitu ilmu mengkaji selok belok kamus. Leksikologi lebih merujuk kepada kajian perkataan dan maknanya, menumpukan kepada sistem bahasa leksikal seperti sintaksis, simpulan bahasa, sinonim, polisemi dan komponen leksem. Leksikologi juga berkaitan dengan kata-kata yang akan digunakan sebagai entri dalam kamus, sehingga dapat dikatakan bahawa leksikologi adalah cabang ilmu linguistik yang mengkaji turunan kata, struktur kata, dan ciri-ciri kata, serta makna kata.

Selain berkaitan dengan penyusunan kamus, leksikografi juga berkaitan dengan teori dan kajian tentang kamus. Dalam erti kata lain, leksikografi bukan sahaja mementingkan penyusunan kamus tetapi juga membincangkan kamus, iaitu perkembangan dan huraian teori dan kaedah. Menurut Bergenholtz dan Tarp (melalui Setiawan, 2007), terdapat dua perkara yang dikaji dalam leksikografi iaitu pembuatan kamus dan penyelidikan kamus. Pendapat ini diperkuatkan oleh Hausmann (1985: 368, melalui Setiawan, 2007) yang menyatakan bahawa leksikografi merangkumi dua bidang kajian iaitu leksikografi praktikal dan leksikografi teori. Kerja leksikografi praktikal termasuk menulis dan menyunting kamus, manakala leksikografi teori memberi tumpuan kepada kajian bahasa dan perbendaharaan kata dalam konteks budaya dan membangunkan kaedah terbaik untuk menyusun kamus. Perhatian teori leksikografi bertujuan untuk membangunkan teori tentang hubungan semantik dan struktur perkataan yang digunakan dalam leksikon.

Dalam pendapat lain, Svensen (1992: 3) menyatakan bahawa terdapat beberapa pendapat iaitu leksikografi dan leksikologi adalah dua perkara yang sama, leksikografi merupakan cabang leksikologi, dan leksikologi sama dengan metastasiskografi. Leksikografi ialah aktiviti yang terdiri daripada penyelidikan, pengumpulan, pemilihan, analisis dan penjelasan unit leksikal (perkataan, unsur perkataan dan gabungan perkataan) kepunyaan satu atau lebih bahasa dalam kamus. Svensen (2009: 3) seterusnya mengatakan bahawa leksikografi ialah bidang linguistik yang diterapkan, manakala leksikologi ialah ilmu yang mempelajari kosa kata, struktur dan ciri-ciri lain.

Menurut Zgusta (1971: 5), tidak dapat dinafikan bahawa leksikografi merupakan bidang yang sangat sukar dalam aktiviti linguistik. Selain itu, terdapat beberapa sebab yang boleh dikemukakan mengapa leksikografi merupakan satu bidang yang amat sukar untuk difahami dalam linguistik.

1. Seorang leksikograf (ahli leksikograf) mesti mempunyai kamus yang luas. dia memberi tumpuan bukan sahaja pada perkataan, tetapi juga pada isu yang lebih luas. Teori

leksikografi berkaitan dengan semua bidang yang mengkaji sistem kata, seperti: semantik, leksikologi, tatabahasa, dan stilistik.

2. Hakikatnya untuk menentukan makna yang tepat, ahli perkamusan akan sentiasa menghadapi kesukaran. Makna perkataan tersebut akan disokong oleh bentuk perkataan tersebut. tanpa bentuk tiada makna. Kesatuan bentuk dan makna inilah yang akan menjadikan bahasa berfungsi sebagai alat perhubungan antara manusia.

3. Tugas ahli leksikograf adalah tugas saintifik, tetapi hasil kerjanya mesti dibentangkan kepada umum dalam bentuk praktikal. Pertimbangan komersial dan saintifik juga dihadapi oleh seorang ahli perkamusan dalam menjalankan tugasnya. Ramai daripada anda diterbitkan untuk pertimbangan komersial orang awam. Sebaliknya, terdapat juga banyak kamus yang benar-benar saintifik dan hanya boleh digunakan oleh kalangan saintis yang sangat terhad.

Leksikografi sebagai sub-disiplin linguistik tentunya tidak dapat dipisahkan daripada linguistik. Oleh itu, kajian leksikografi tidak dapat dipisahkan daripada bahasa sebagai objeknya. Jika diperhatikan dengan teliti, unsur utama yang dipelajari dalam perkamusan ialah bahasa, bermula daripada unsur bunyi, morfem, pembentukan kata, golongan kata, penggunaan, dan makna dengan pelbagai perkembangannya. Sistem bahasa terdiri daripada tiga subsistem iaitu subsistem fonologi, subsistem tatabahasa, dan subsistem leksikon. Subsistem fonologi mementingkan isu sistem bunyi bahasa, subsistem tatabahasa pula mementingkan isu bentuk dan susunan kata serta bentuk dan ayat, manakala subsistem leksikon mementingkan isu kosa kata atau kosa kata Samsuri, 1982: 67; lihat Lyons 1995: 155).

Berikut adalah beberapa definisi psikolinguistik menurut pakar. Harley (Dardjowidjojo, 2003: 7) percaya bahawa psikolinguistik ialah kajian tentang proses mental dalam penggunaan bahasa. Sebelum menggunakan bahasa, pengguna bahasa terlebih dahulu memperoleh bahasa tersebut. Levelt (Marat, 1983: 1) menyatakan bahawa psikolinguistik ialah kajian tentang penggunaan dan pemerolehan bahasa oleh manusia. Emmon Bach (Tarigan, 1985: 3) menyatakan bahawa psikolinguistik ialah ilmu yang mengkaji bagaimana penutur/pengguna bahasa sebenarnya membentuk/membina ayat bahasa. Slobin (Chaer, 2003: 5) mencadangkan bahawa psikolinguistik cuba menggambarkan proses psikologi yang berlaku apabila seseorang mengeluarkan ayat yang didengarinya ketika berkomunikasi dan bagaimana manusia memperoleh kebolehan berbahasa.

Secara lebih terperinci, Chaer (2003: 6) berpendapat bahawa psikolinguistik cuba menjelaskan sifat struktur bahasa, dan bagaimana struktur itu diperoleh, digunakan semasa bertutur, dan ketika memahami ayat dalam ucapan tersebut. Pada dasarnya, dalam aktiviti komunikasi terdapat proses menghasilkan dan memahami pertuturan. Daripada pelbagai huraian di atas, dapatlah disimpulkan bahawa Psikolinguistik ialah huraian kajian saintifik interdisiplin dalam kajian linguistik yang mengkaji penggunaan dan proses bahasa oleh manusia yang diperoleh daripada proses menghasilkan dan memahami pertuturan antara akal dan tubuh manusia. Ciri-ciri psikolinguistik sebagai disiplin saintifik antara disiplin ialah kajian psikologi dan linguistik. Jadi ia bukan semata-mata linguistik tetapi juga tentang psikologi yang berkaitan dengan jiwa manusia.

Daripada pelbagai teori yang dikemukakan oleh para pakar, dapat difahami bahawa psikolinguistik membincangkan bagaimana manusia menggunakan bahasa sebagai satu sistem dan bagaimana manusia boleh memperoleh bahasa ini agar ia dapat digunakan untuk komunikasi. Psikolinguistik juga membincangkan bagaimana bahasa diterima dan dihasilkan oleh pengguna bahasa, bagaimana otak manusia berfungsi berhubung dengan bahasa, teori-teori pemerolehan bahasa oleh kanak-kanak, perbezaan antara pemerolehan bahasa oleh kanak-kanak dan pembelajaran bahasa, dan gangguan daripada sistem bahasa ibunda kepada bahasa yang sedang dipelajari.

Secara etimologi, perkataan psikolinguistik terbentuk daripada perkataan psikologi dan perkataan linguistik. Psikologi dan bahasa adalah dua bidang sains yang membincangkan masalah yang berbeza. Linguistik mengkaji struktur bahasa, manakala psikologi membincangkan tingkah laku bahasa atau proses bahasa (Chaer, 2015: 5). Menurut Slobin (dalam Chaer, 2015: 5) psikolinguistik cuba menghuraikan proses psikologi yang berlaku apabila seseorang menuturkan ayat yang didengar semasa berkomunikasi dan cara memperoleh bahasa. Menurut Aitchison (dalam Dardjowidjojo, 2018: 7) mendefinisikan psikolinguistik sebagai ilmu yang membincangkan bahasa dan fikiran. Menurut Bach (dalam Tarigan, 1985: 3) menyatakan bahawa psikolinguistik ialah satu bidang ilmu yang membincangkan cara menggunakan bahasa, membentuk bahasa dan membina bahasa.

Psikolinguistik sebagai disiplin saintifik bertujuan untuk mencari satu teori bahasa yang boleh diterima secara linguistik dan secara psikologi dapat menjelaskan sifat bahasa dan pemerolehannya. Dengan kata lain, psikolinguistik cuba menjelaskan sifat struktur bahasa, pemerolehan bahasa, penggunaan bahasa, dan pemahaman pertuturan (Busro, 2016: 210). Menurut Harley (dalam Dardjowidjojo, 2018: 7) mendefinisikan psikolinguistik sebagai kajian yang mengkaji proses mental dalam penggunaan bahasa. Bahasa boleh dipelajari secara dalaman atau luaran. Secara dalaman, bahasa boleh dikaji berdasarkan struktur fonologi, morfologi, sintaksis dan struktur wacana. Bahasa boleh dikaji secara luaran berhubung dengan bahasa dan faktor lain. faktor luar bahasa, seperti faktor sosial, faktor psikologi, etnik, seni, dan sebagainya.

Daripada beberapa definisi di atas, dapatlah disintesis bahawa psikolinguistik ialah gabungan psikologi dan bahasa yang membincangkan penciptaan perkataan atau ayat dalam otak manusia. Isu psikolinguistik mempunyai tujuh dimensi, iaitu 1) kecekapan (proses bahasa dalam komunikasi dan pemikiran), 2) pemerolehan bahasa pertama, 3) prestasi (pola tingkah laku bahasa), 4) asosiasi verbal dan isu makna, 5) proses bahasa dalam orang yang tidak normal, 6) pertuturan dan persepsi bahasa, 7) dan pembelajaran bahasa (Busro, 2016: 210-213).

Istilah psikolinguistik berasal dari tahun 1954. Pada abad sebelumnya terdapat dua aliran falsafah yang bertentangan yang banyak mempengaruhi perkembangan linguistik dan psikologi. Aliran pertama ialah aliran empirisme yang berkait rapat dengan psikologi persatuan. Mazhab empiris mengkaji objek yang boleh diperhatikan dengan menganalisis unsur konstituennya sehingga unsur terkecil. Oleh itu, empirisme adalah atomistik dan biasanya dikaitkan dengan persatuan dan positivisme. Seterusnya terdapat aliran kedua yang dinamakan rasionalisme. Aliran rasionalisme mengkaji akal secara keseluruhan dan menyatakan bahawa faktor yang wujud dalam akal wajar diteliti untuk memahami tingkah laku manusia. Oleh itu, aliran rasionalisme bersifat holistik dan biasanya dikaitkan dengan nativisme, idealisme dan mentalisme (Chaer, 2015: 11).

Pada awal perkembangannya, psikolinguistik bermula dengan pakar linguistik yang berminat dalam psikologi dan ahli psikologi yang terlibat dalam linguistik. Dalam sejarah kajian bahasa, terdapat sebilangan pakar linguistik yang memberi perhatian besar kepada psikologi. Antaranya ialah tokoh linguistik yang terkenal iaitu Von Humboldt (1767-1835), Ferdinand de Saussure (1858-1913), Edward Sapir (1884-1939), Leonard Bloomfield (1887-1949), dan Otto Jespersen (Chaer, 2015: 11). - 13).

Psikolinguistik ialah ilmu yang mengkaji hubungan antara bahasa dengan tingkah laku dan akal manusia serta kebolehan berbahasa (Kridalaksana, 1982: 140). Aspek utama yang biasanya dibincangkan dalam psikolinguistik ialah proses bahasa dalam komunikasi dan pemikiran, pemerolehan bahasa, pola tingkah laku bahasa, asosiasi lisan dan isu makna, proses bahasa dalam orang yang tidak normal, persepsi, pertuturan dan kognisi (Busro, 2016: 210-213). Tidak dapat

dinafikan bahawa psikolinguistik boleh berkembang dengan adanya ilmu-ilmu lain. Ini memberi kesan kepada kemunculan bidang pengajian lain dalam psikolinguistik yang melihat kepada unsur-unsur yang terhad kepada bidang kajian. Oleh itu, muncul beberapa sub-disiplin psikolinguistik. Pertama, psikolinguistik teoretikal ialah subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan teori bahasa. Kedua, psikolinguistik perkembangan ialah subdisiplin yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan pemerolehan bahasa dan pembelajaran bahasa. Ketiga, psikolinguistik sosial merupakan subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan aspek sosial bahasa. Keempat, psikolinguistik pendidikan merupakan subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan aspek pendidikan secara umum. Kelima, neuropsycholinguistics ialah subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara-perkara yang berkaitan dengan hubungan antara bahasa dan otak manusia. Keenam, psikolinguistik eksperimen ialah subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara-perkara berkaitan eksperimen dalam pelbagai bidang yang melibatkan bahasa dan tingkah laku bahasa. Ketujuh, psikolinguistik gunaan merupakan subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan aplikasi hasil idea baharu.

Psikolinguistik ditakrifkan sebagai "kajian pemerolehan bahasa dan tingkah laku linguistik, serta mekanisme psikologi yang bertanggungjawab terhadapnya" (Langacker, 1973:6). '[Psikolinguistik ialah kajian tentang pemerolehan bahasa dan tingkah laku linguistik, terutamanya mekanisme psikologi yang bertanggungjawab untuk kedua-dua aspek]' Psikolinguistik ialah sains antara disiplin antara psikologi dan linguistik, yang mempunyai ciri-ciri, termasuk: (a) membincangkan hubungan antara bahasa dan otak; (b) berkaitan secara langsung dengan proses pengekodan dan penyahkodan; (c) sebagai pendekatan; (d) meneliti pengetahuan bahasa, penggunaan bahasa, dan perubahan bahasa; (e) membincangkan proses yang berlaku dalam penutur dan pendengar berhubung dengan bahasa; (f) menekankan perbincangan tentang pemerolehan bahasa dan tingkah laku linguistik; (g) ialah hubungan antara keperluan untuk ekspresi dan komunikasi; (h) berkaitan dengan perkembangan bahasa kanak-kanak; dan (i) berkaitan dengan proses psikologi membina atau memahami ayat (Sudaryat & Solehudin, 2007:5).

Psikologi ialah sains yang mengkaji fenomena mental. Secara etimologi, perkataan psikologi berasal daripada perkataan Yunani kuno *psyche* dan *logos*. Perkataan *psyche* bermaksud 'jiwa, roh, atau jiwa', manakala perkataan *logos* bermaksud 'sains'. Jadi, psikologi, secara literal bermaksud 'ilmu jiwa', atau sains yang objek kajiannya ialah jiwa. Menurut Chaer (2003:3), jiwa hanya dapat diperhatikan melalui simptom-simptomnya, seperti apabila orang yang sedih kelihatan sedih, mukanya menjadi muram atau pun air keluar dari matanya. Begitu juga, apabila remaja mengalami kebimbangan, mereka akan menunjukkan gejala tertentu jika mereka berasa sedih atau gembira secara psikologi.

Psikologi ditakrifkan sebagai kajian saintifik tentang tingkah laku dan proses mental organisma. Tiga idea penting dalam definisi ini ialah proses saintifik, tingkah laku dan mental (Jahja, 2012: 7). Psikologi berasal daripada perkataan *psyche* dan *logos* yang bermaksud jiwa dan sains. Psikologi adalah ilmu yang menyelidiki dan membincangkan tindakan dan tingkah laku manusia (Zulkifli, 2012: 4).

Menurut Gleitman (Syah, 2010: 8), psikologi ialah ilmu yang berusaha memahami tingkah laku manusia, sebab dan cara melakukan sesuatu, serta memahami cara makhluk ini berfikir dan merasakan. Menurut Poerbakawatja dan Harahap dalam Ensiklopedia Pendidikan (Syah, 2010: 9), psikologi ialah ilmu yang memberi pendidikan tentang gejala dan aktiviti jiwa, termasuk tindak balas organisma dan hubungannya dengan persekitaran. Psikologi ialah ilmu yang mengkaji tingkah laku

dan proses mental manusia (Desmita, 2012: 2). Menurut Feldelman (Desmita, 2012: 2), tingkah laku ialah segala sesuatu yang dilakukan oleh organisma yang boleh diperhatikan dan dirakam, seperti menjerit, tersenyum, berkedip, bercakap dan bertanya.

Psikologi ialah tingkah laku manusia iaitu tingkah laku manusia dengan persekitaran sekeliling. (Djamarah: 2011). Daripada pendapat-pendapat di atas, dapat disimpulkan bahawa psikologi ialah ilmu yang mengkaji tingkah laku manusia dan proses mental manusia yang bersifat jasmani dan rohani dengan persekitaran sekeliling baik di dalam mahupun di luar persekitaran sekeliling.

2. Metodologi Kajian

Kajian kualitatif ialah penyelidikan yang bertujuan untuk memahami fenomena yang dialami oleh subjek kajian secara holistik dan deskriptif dalam bentuk perkataan dan bahasa dalam konteks yang istimewa dan semula jadi (Moleong, 2007: 06). Selaras dengan pendapat di atas, penelitian ini dilakukan dengan mengambil langkah-langkah pengumpulan data berupa entri, klasifikasi data, analisis data secara deskriptif dan menarik kesimpulan. Sebelum menjalankan kajian, pengkaji terlebih dahulu membuat pemerhatian bertujuan mengumpul data dan memilih data yang berkaitan dengan masalah kajian. Data diambil daripada Istilah Bahasa Psikolinguistik. Setelah data dikumpul dan dipilih, kemudiannya diklasifikasikan mengikut pengkategorian berdasarkan objektif masalah yang ingin dikaji bagi memudahkan kajian. Teknik pengumpulan data merupakan langkah yang paling strategik dalam penelitian, kerana tujuan utama pengumpulan data adalah untuk mendapatkan data yang kemudian dianalisis berdasarkan kriteria untuk setiap data. Dari segi sumber data, pengumpulan data dikelompokkan kepada dua iaitu sumber primer dan sumber sekunder. Penelitian ini menggunakan sumber primer, yaitu sumber data yang secara langsung memberikan data kepada pengumpul data. Oleh itu, teknik yang digunakan dalam mengumpul data ini ialah teknik membaca dan teknik mencatat nota. Menurut Sudaryanto (1993: 43) teknik membaca ialah teknik yang digunakan untuk mengungkap sesuatu masalah yang terkandung dalam sesuatu bacaan atau wacana.

3. Perbincangan

Dalam bahagian ini, hasil kajian dan perbincangan tentang entri yang terkandung dalam Istilah Bahasa Psikolinguistik akan dibentangkan. Secara sistematik, laporan kajian ini dibentangkan dalam penyelidikan iaitu (a) hasil kajian.

1. Psikolinguistik

Psikolinguistik ialah perkahwinan antara psikologi dan linguistik, manakala Garman memperincikannya sebagai kajian bahasa sebagai fenomena psikologi.

2. Tatabahasa

Kedua-dua pemahaman dan penghasilan bahasa membayangkan keperluan untuk penutur bahasa mengetahui peraturan bahasa yang biasanya dipanggil tatabahasa. Seperti yang kita ketahui, tatabahasa terdiri daripada fonologi, sintaksis dan semantik. Untuk menyegarkan ingatan anda tentang konsep-konsep ini, dalam bahagian ini makna konsep-konsep ini akan dibentangkan semula. Fonologi ialah ilmu yang membicarakan bunyi-bunyi bahasa, khususnya fonem, manakala sintaksis ialah ilmu yang membicarakan urutan bunyi-bunyi tersebut sehingga menjadi rangkaian bunyi yang bermakna; dan, semantik membicarakan makna yang terkandung dalam rangkaian bunyi. Penutur bahasa yang baik, dalam erti kata mempunyai kebolehan untuk memahami dan menghasilkan bahasa, akan menguasai peraturan linguistik ini dengan sebaik mungkin. Dengan cara ini, dia akan menguasai bahasa secara optimum.

3. Kecekapan Tatabahasa

Kecekapan tatabahasa, menurut Canale dan Swain (1980); Canale, (1983), merujuk kepada tahap penguasaan kod linguistik (pengetahuan perbendaharaan kata, peraturan sebutan dan

- ejaan, pembentukan kata, dan struktur ayat) oleh pengguna bahasa. Manakala kompetensi sosiolinguistik pula berkaitan dengan kebolehan menggunakan dan memahami bahasa untuk menjalankan fungsi komunikasi seperti menerangkan, memujuk, mencungkil maklumat, dan sebagainya. Sesuai dengan topik, peranan peserta dan latar belakang komunikasi.
4. Struktur dan Fungsi Bahasa
Satu lagi konsep penting ialah konsep struktur dan fungsi bahasa. Untuk memudahkan anda memahami kedua-dua konsep ini, analogi akan diberikan menggunakan kereta sebagai perbandingan. Kereta mempunyai struktur yang berfungsi. Dari segi struktur, kita boleh membezakan trak dengan sedan dengan mudah. Struktur trak biasanya terdiri daripada bahagian dan belakang; Bahagian hadapan kabin adalah untuk pemandu dan seorang kerani, manakala bahagian belakang adalah katil terbuka untuk membawa barang.
 5. Proses Penggabungan
Penggabungan ialah proses penggabungan dua proposisi (unit makna, yang dalam struktur muncul dalam bentuk klausa) melalui koordinasi, relativisasi dan pelengkap. Koordinasi ialah gabungan dua atau lebih klausa setara menjadi satu ayat, manakala relativisasi ialah gabungan klausa utama dengan klausa bawahan. Komplemen ialah pengembangan unsur ayat, misalnya subjek, predikat atau objek menjadi klausa, sehingga ayat tersebut mempunyai lebih dari satu klausa. Supaya anda boleh memahaminya dengan baik, mari lihat contoh setiap operasi ini.
 6. Penyelarasan
Seperti yang dinyatakan di atas, koordinasi ialah proses menggabungkan dua klausa setara menjadi ayat.
 7. Relativisasi
Relativisasi ialah gabungan dua klausa dengan tahap kebebasan yang berbeza iaitu satu daripada dua klausa itu ialah klausa utama, satu lagi klausa bawahan. Dalam relativisasi, klausa-klausa ini dihubungkan dengan kata penghubung bawahan (kata hubung bawahan) seperti kerana, apabila, manakala, walaupun, dan sebagainya. Untuk memudahkan anda faham.
 8. Pelengkap
Cara ketiga untuk menggabungkan klausa ialah dengan komplemen, iaitu mengembangkan satu bahagian ayat menjadi klausa terikat. Bahagian ayat yang biasa dikembangkan ialah subjek, objek dan kata keterangan.
 9. Mampatan
Proses kedua ialah proses pepadatan. Ayat boleh dipadatkan dengan menghapuskan bahagian yang sama (elipsis), dan menukar bahagian yang sama dengan kata ganti nama (pronominalization). Untuk lebih jelas, mari kita lihat contoh ayat yang telah melalui proses pemampatan.
 10. Elipsis
(Perhatikan sekali lagi - ayat (15), Adik makan epal manakala adik makan oren, adalah contoh ayat elipsis iaitu membuang bahagian yang sama, tanpa digantikan dengan sebarang unsur.
 11. Pronominalisasi
Satu lagi cara untuk memendekkan ayat ialah pronominalisasi, yang bermaksud menukar unsur ayat yang sama kepada kata ganti nama atau kata ganti. Ayat (20) ialah contoh pronominalisasi. Mari kita lihat ayat-ayat ini. Unsur pegawai gagah dan kubu Batavia adalah unsur berulang. Oleh itu, dalam klausa kedua, unsur-unsur ini ditukar kepada kata ganti nama. Unsur-unsur pegawai gagah itu ditukar kepadanya, dan unsur-unsur kubu Batavia ditukar kepadanya. Mari kita pertimbangkan contoh berikut.
 12. Perbuatan Ucapan
Dilihat dari perspektif tindakan, fungsi ayat boleh dikategorikan ke dalam kategori berikut: performatif, deklaratif, imperatif, dan interogatif.
 13. Pengeluaran
Perbincangan mengenai pengeluaran selalunya tertumpu kepada pengucapan, walaupun pengeluaran juga termasuk penulisan. Kecuali pada peringkat yang lebih tinggi, pertuturan dan penulisan adalah serupa dalam banyak cara, terutamanya dari segi kedua-duanya merupakan proses penghasilan bahasa. Clark dan Clark melihat bercakap sebagai tingkah laku instrumental, memandangkan penutur bercakap untuk mempengaruhi pendengar. Mereka menyatakan sesuatu untuk mengubah keadaan pengetahuan mereka. Mereka bertanya soalan supaya mereka boleh mendapatkan orang lain untuk memberi mereka maklumat. Mereka

meminta sesuatu supaya orang melakukan sesuatu untuk mereka, dan walaupun mereka memberi amaran, berjanji dan sebagainya, mereka melakukan perkara ini untuk kepentingan mereka. Oleh itu, lakukan pertuturan mesti memainkan peranan penting dalam penghasilan pertuturan. Penutur bermula dengan mempunyai niat untuk mempengaruhi pendengarnya, kemudian mereka memilih ayat untuk merealisasikan niat mereka.

14. Wacana Tatar

Langkah pertama yang diambil oleh penceramah ialah menentukan jenis wacana yang mereka gunakan: bercerita, berbual, memerintah, menerangkan sesuatu peristiwa, atau apa? Setiap wacana mempunyai struktur yang berbeza, dan mereka mesti menyusun ujaran mereka sedemikian rupa agar sesuai dengan jenis wacana. Setiap ujaran mestilah menyumbang kepada wacana dengan menyampaikan mesej dengan betul.

15. Pemerolehan Bahasa

Sekarang, mari kita bercakap tentang definisi pemerolehan bahasa. Tidak banyak rumusan yang dikemukakan oleh pakar berkaitan pemerolehan bahasa. Walau bagaimanapun, ini tidak bermakna bahawa konsep ini tidak ditakrifkan dengan secukupnya. Intipati yang dikemukakan oleh Rod Ellis dalam bukunya *Understanding Second Language Acquisition* dapat merumuskan usaha untuk mentakrifkan konsep ini.

16. Psikologi

Psikologi berasal daripada bahasa Inggeris iaitu perkataan *psychology*. Perkataan psikologi itu sendiri berasal daripada bahasa Yunani iaitu gabungan perkataan *psyche* dan *logos*. *Psyche* bermaksud jiwa, roh, atau jiwa. *Logos* bermaksud pengetahuan. Oleh itu, secara etimologi psikologi bermaksud ilmu jiwa. Istilah psikologi yang ditakrifkan sebagai ilmu jiwa berlaku apabila psikologi merupakan cabang falsafah. Malah pada tahun 1950-an dalam kesusasteraan Indonesia, psikologi biasa digunakan sebagai setara dengan perkataan psikologi.

17. Linguistik

Linguistik ialah sains empirikal. Sebagai sains empirikal, kajian linguistik bermula daripada pemerhatian objektif dan teliti terhadap fenomena pertuturan yang berulang. Empirikal linguistik ditentukan, antara lain, dengan kewujudan data linguistik yang sebenarnya boleh didapati dalam bentuk pertuturan, data linguistik tersedia dalam kuantiti yang mencukupi, dan hasil kajian boleh disahkan secara objektif oleh penyelidik lain.

18. Sifat Bahasa

Bahasa ialah alat komunikasi yang digunakan oleh seseorang dalam pergaulan atau perhubungannya dengan orang lain. Definisi ini merangkumi semua cara berkomunikasi, di mana fikiran dan perasaan diluahkan secara lisan, bertulis, serta tanda, gerak isyarat atau pergerakan menggunakan perkataan, simbol, simbol, gambar atau lukisan. Melalui bahasa, setiap manusia dapat mengenali dirinya, antara satu sama lain, alam sekitar, sains, dan nilai moral atau agama.

19. Parol

Parol ini adalah objek pemerhatian ahli bahasa. Daripada parol yang boleh diperhatikan ini, kita boleh menyimpulkan peraturan dan corak asas yang kita panggil *langue* sebelum ini.

20. Neorolinguistik

Neorolinguistik atau neurologi bahasa, berbanding dengan sains sosial lain, seperti sosiologi, ekonomi, atau linguistik itu sendiri, adalah sains yang agak baru. Secara etimologi, neorolinguistik terdiri daripada dua istilah iaitu neurologi dan linguistik. Oleh itu, neorolinguistik berkait rapat dengan kedua-dua kajian ini. Bagi Aitchison (2008) & Bambini (2012) neorolinguistik ialah kajian bahasa dan pemikiran atau kajian proses mental dalam penggunaan bahasa. Tambahan pula, Nababan (1992) mendefinisikan neorolinguistik sebagai satu kajian yang menumpukan perhatian kepada asas biologi bahasa dan peralatan otak yang mendasari pemerolehan dan penggunaan bahasa. Otak memainkan peranan dalam mengawal selia semua pergerakan dan peranan badan. Bukan itu sahaja, otak juga boleh disebut sebagai minda atau peralatan berfikir (Harianja, 2009).

21. Aphasia deria

Gangguan deria dalam lesi kortikal tersebar luas di hemisfera barat. Kawasan ini adalah dalam bidang kerjasama antara bidang penglihatan, deria, pergerakan dan pendengaran. Kehilangan bidang Wernicke menyebabkan hilangnya pemahaman bahasa pertuturan dan tulisan, tetapi terdapat gangguan pertuturan walaupun orang lain tidak memahaminya. Blok verbal ialah

- "bercakap dalam bahasa baharu yang tiada siapa faham, biasanya dengan irama, nada dan melodi yang sesuai dengan bahasa asing semasa." Dia tertekan dan putus asa seketika.
22. Pragmatik
Pragmatik merupakan bidang linguistik yang mempunyai peranan yang cukup penting dalam komunikasi. Dengan memahami dan menguasai pragmatik, seseorang akan memahami struktur fungsional yang berkaitan dengan struktur formal (tatabahasa) sesuatu bahasa yang berfungsi dalam tindak komunikasi. Fungsi penting bahasa sebagai alat komunikasi - alat untuk menyampaikan pelbagai tujuan dan maklumat - juga akan lebih difahami dengan mempelajari dan menguasai bidang pragmatik. Malah, Leech (1983: 1) menyatakan dengan lebih tegas bahawa kita tidak akan benar-benar memahami hakikat bahasa itu sendiri jika kita tidak memahami pragmatik, iaitu penggunaannya dalam komunikasi.
 23. Dwibahasa
Dwibahasa terdiri daripada dua kata dasar iaitu dwi bahasa dan bahasa. Ini bermakna terdapat dua bahasa yang boleh digunakan oleh seseorang individu atau komuniti. Dalam istilah lain, bilingualisme juga dipanggil bilingualisme. Istilah ini digunakan kerana terdapat penutur bahasa yang menggunakan dua bahasa secara bergantian dalam kehidupan seharian. Kebolehan menggunakan dua bahasa dianggap mempunyai tahap penguasaan yang sama.
 24. Dwibahasa
Dwibahasa dalam bahasa Indonesia juga disebut dwibahasa. Bloomfield dalam (Alwasilah, 1985: 125) menjelaskan bilingualisme hampir sama baiknya penguasaan dua bahasa dengan penutur asli. "Same good mastery" bermaksud bahasa kedua dikuasai begitu juga dengan bahasa ibunda. Berdasarkan pemahaman ini, seseorang penutur tidak boleh dipanggil dwibahasa sekiranya dia hanya tahu tetapi tidak menggunakan bahasa selain daripada bahasa ibundanya.
 25. Kaedah Terjemahandan Kaedah Tatabahasa
Kaedah terjemahan dan kaedah struktur perkataan merupakan pilihan yang paling kerap digunakan dalam kaedah pembelajaran bahasa. Kaedah ini sering disebut sebagai kaedah klasik atau kaedah tradisional.
 26. Kaedah Kawalan Bahasa
Kaedah tersebut melibatkan latihan mendengar dan bertutur secara terus dengan langkah atau peringkat yang telah disediakan secara terperinci. Kaedah ini sering juga dipanggil kaedah aural-oral yang dipopularkan oleh angkatan tentera Amerika Syarikat untuk melengkapkan tentera tentera mereka yang akan dihantar ke luar negara selepas perang dunia kedua.
 27. Kaedah Elektik
Kaedah ini dijalankan dengan cara bekerjasama atau menggabungkan pelbagai kaedah, kerana kandungan atau bahan bahasanya sangat kompleks dan pelbagai. Kaedah yang pelbagai sifatnya sangat menyokong pembelajaran bahasa. Sebagai contoh, pembelajaran bahasa Arab untuk bahan muhadatsah akan berbeza dengan bahan qawa'id. Oleh itu, untuk menyokong pembelajaran bahasa asing, guru harus mempunyai kecekapan yang mencukupi dalam bidang objektif pengajaran bahasa asing, kedudukan bahasa asing dalam kurikulum, masa yang relevan untuk melaksanakan pembelajaran, latar belakang bahasa asing dan banyak lagi kompetensi lain.
 28. Pembelajaran Integratif Bahasa Kandungan
Pendekatan pembelajaran bahasa menggunakan teks sebagai media utama dengan memperhatikan aspek kandungan, komunikasi, budaya dan kompetensi; Pendekatan ini mencadangkan langkah-langkah dalam pembelajaran: membina konteks, pemodelan, menyelesaikan tugas bahasa dalam kumpulan, dan menyelesaikan tugas bahasa secara individu.
 29. Ujian Bahasa Atomistik
Ujian bahasa yang hanya mengukur satu aspek sahaja, contohnya membaca, menulis, bertutur, mendengar, fonologi, ayat dan sebagainya. Ujian ini berdasarkan andaian bahawa penguasaan setiap aspek dapat menggambarkan penguasaan keseluruhan kemahiran bahasa pelajar.
 30. Ujian Bahasa Integratif
Ujian bahasa dijalankan untuk mengukur beberapa aspek secara bersama, contohnya ujian rapat dan imlak. Ujian ini berdasarkan andaian bahawa kebolehan bahasa tidak boleh dipisahkan dengan jelas.
 31. Neuropsycholinguistics

- Subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan hubungan antara bahasa dan otak manusia.
32. Psikolinguistik teori
Subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan teori bahasa.
 33. Psikolinguistik eksperimen
Subdisiplin psikolinguistik berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan eksperimen dalam pelbagai bidang yang melibatkan bahasa dan tingkah laku bahasa.
 34. Psikolinguistik Pendidikan
Subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan aspek pendidikan.
 35. Psikolinguistik perkembangan
Subdisiplin psikolinguistik yang berorientasikan membincangkan perkara yang berkaitan dengan pemerolehan dan bahasa.
 36. Psikolinguistikgunaan
Subdisiplin psikolinguistik berorientasikan untuk membincangkan perkara yang berkaitan dengan aplikasi dapatan daripada enam subdisiplin psikolinguistik.

4. Perbincangan Kajian

1. Namun tidak dapat dipastikan pada tahun berapakah kamus undang-undang pertama diterbitkan di Indonesia. Seperkara yang pasti, usaha ini tidak boleh dipisahkan daripada sejarah umum penulisan kamus. Abdul Chaer, pengarang buku *Lexicology and Indonesian Lexicography* (2007), menulis bahawa sejarah leksikografi di Indonesia bermula dengan senarai perkataan atau glosari dan kamus ekabahasa. Karya leksikografi tertua mengikut rekod ialah Glosari Cina-Melayu yang disusun pada awal abad ke-15, mengandungi kira-kira 500 entri. Juga dicatatkan pada tahun 1522 bahawa buku *Glossary of Italian-Malay Words* telah disusun oleh Pigafesta, seorang pakar bahasa yang mengambil bahagian dalam pelayaran Magellan ke seluruh dunia.
2. Kamus lain yang berjaya dikesan ialah *Spraek ende woor-book, Inde Malayshe ende Madagasche Taen Met Vele Arabische ende Turche Woorden* (1603) oleh Frederick de Houtman; dan *Vocabularium menawarkan Woortboek naerorder vanden Alphabet in't Duystch-Maleys ende Maleyshe Duytch* (1923) oleh Casper Wiltens dan Sebastian Danckaerts. Kamus Jawa tertua yang tersimpan di Vatican, tulis Abdul Chaer, adalah *Lexicon Javanum* (1706). Jauh lebih tua daripada kamus bahasa Sunda yang ditulis oleh A de Wilde, *Nederduitsch-Maleisch en Soendasch Woordenboek* (1841).
3. Pada zaman Belanda, perhatian terhadap kamus umumnya beralih daripada bahasa Belanda kepada bahasa tempatan tertentu atau sebaliknya. Contohnya Belanda-Sunda, Belanda-Jawa, atau Batak-Belanda, dan Bali-Belanda. Kamus Melajoe-Djawa Baoesastra (1916) yang ditulis oleh R. Sastrasoeganda, menurut penelitian Abdul Chaer, merupakan kamus dwibahasa pertama yang disusun oleh seorang Indonesia pada zaman penjajahan. Sementara itu, kamus ekabahasa pertama oleh orang Indonesia mungkin Kamoos Loghat Melayu-Johor-Pahang-Riau-Lingga Penggal oleh Radja Ali Haji. Pada tahun 1928, kamus ini tercatat dalam buku cetakan al-Ahmadiyah Press Singapura.
4. Abdul Chaer membahagikan penulisan kamus di Indonesia kepada tiga kumpulan: yang ditulis sebagai hasil kerja peribadi, penulisan yang dijalankan di luar negara, dan kamus oleh Pusat Bahasa. Malangnya, Chaer tidak menjelaskan bila kamus khas atau bidang tertentu mula muncul. Berdasarkan carian undang-undang dalam talian, pada tahun 1961 misalnya, sudah ada 'Kamus Undang-undang' yang ditulis oleh H van der Tas, terbitan Timun Mas Jakarta. Pada awal tahun 1969 sudah ada kamus hukum yang diterbitkan di wilayah tersebut, yaitu *Diskusi Hukum: Penjelasan Istilah Hukum Belanda-Indonesia*, oleh Imam Radjo Mulano alias Martias. Salah satu rujukan yang digunakan oleh Martias ialah kamus undang-undang yang ditulis oleh Encik SJ Fockema Andreae, *Rechtsgeleerd Handwoordenboeken* (Groningen, Jakarta, 1951).
5. Menurut Aitchison (1984:20) psikolinguistik ialah kajian tentang bahasa dan pemikiran. Pendapat lain tentang psikolinguistik berasal dari Lyons yang menyatakan bahawa psikolinguistik ialah kajian tentang penghasilan dan pengiktirafan. Psikolinguistik ialah pendekatan gabungan melalui psikologi untuk mengkaji atau mengkaji pengetahuan bahasa,

- bahasa dalam penggunaan, perubahan bahasa, dan perkara-perkara berkaitan yang tidak begitu mudah dicapai melalui salah satu daripada dua sains ini secara berasingan. Secara lebih terperinci, Chaer (2003: 6) berpendapat bahawa psikolinguistik cuba menjelaskan sifat struktur bahasa, dan bagaimana struktur itu diperolehi, digunakan semasa bertutur, dan ketika memahami ayat dalam ucapan tersebut.
6. Pada dasarnya, dalam aktiviti komunikasi terdapat proses menghasilkan dan memahami pertuturan. Dalam hubungan ini, Garnham (Musfiroh, 2002: 1) menyatakan bahawa Psikolinguistik ialah kajian tentang mekanisme mental yang memungkinkan manusia menggunakan bahasa. Ia adalah disiplin saintifik yang matlamatnya adalah teori yang koheren tentang cara bahasa dihasilkan dan difahami.
 7. Psikolinguistik ialah kajian tentang mekanisme mental yang berlaku pada orang yang menggunakan bahasa, baik ketika menghasilkan dan memahami pertuturan. Dalam penggunaan bahasa terdapat proses mengubah fikiran menjadi kod dan mengubah kod menjadi pemikiran. Dalam hubungan ini, Osgood dan Sebeok (Pateda: 1990) menyatakan bahawa psikolinguistik berurusan secara langsung dengan proses pengekodan dan penyahkodan kerana ia mengaitkan keadaan komunikator, psikolinguistik berkaitan secara langsung dengan proses pengekodan dan pemahaman kod seperti mesej yang disampaikan oleh manusia.
 8. Kridalaksana (1982: 140) juga menyatakan bahawa psikolinguistik ialah sains yang mengkaji hubungan antara bahasa dengan tingkah laku manusia dan akal serta bagaimana kemahiran bahasa boleh diperolehi. Jadi kesimpulan dari definisi psikolinguistik menurut para ahli ialah psikolinguistik adalah ilmu yang mempelajari tingkah laku bahasa, baik tingkah laku yang terlihat maupun tingkah laku yang tidak terlihat. dalam proses bahasa. Bahasa itu sendiri ialah sistem, alat, simbol yang digunakan untuk menghasilkan bunyi-bunyi tertentu sebagai proses pengucapan yang arbitrer.
 9. Dalam berkomunikasi, keadaan mental atau psikologi dan otak seseorang mempunyai pengaruh yang sangat penting. Kerana apa yang kita perkatakan dan sampaikan dalam bercakap mestilah sesuai dan orang lain faham. Oleh itu, psikologi dan linguistik mempunyai hubungan antara satu sama lain, sehingga hubungan ini dikembangkan menjadi satu disiplin iaitu psikolinguistik. Kemunculan psikolinguistik sebagai disiplin saintifik bermula apabila pakar linguistik meminati psikologi dan ahli psikologi meminati linguistik.
 10. Pakar-pakar ini memandang bahasa sebagai salah satu objek kajian linguistik psikologi sebagai salah satu objek kajian psikologi yang terikat dan boleh digunakan sebagai penyangga perkembangan satu sains dan sains yang lain. Kedua-dua objek kajian tidak boleh dipisahkan walaupun masih boleh dibezakan. Dengan cara itu, jika seorang ahli bahasa ingin mempelajari bahasa maka dia mesti terlibat dalam mengkaji proses bahasa. Sebaliknya, apabila ahli psikologi ingin mengkaji proses bahasa, dia mesti terlibat dalam kajian bahasa.
 11. Psikolinguistik juga mempunyai keakraban dan hubungan dengan ilmu-ilmu lain, kerana objek kajian masih berkisarkan bahasa dalam psikologi seseorang, psikolinguistik sering bersilang dengan fonologi, sintaksis dan ilmu linguistik yang lain.
 12. Psikolinguistik ialah ilmu yang merupakan gabungan dua ilmu psikologi dan linguistik. Benih-benih sains ini sebenarnya boleh dilihat pada awal abad kedua puluh apabila ahli psikologi Jerman Wilhelm Wundt menyatakan bahawa bahasa boleh dijelaskan oleh prinsip psikologi.

Pada awal perkembangannya, psikolinguistik bermula dengan pakar linguistik yang berminat dalam psikologi dan ahli psikologi yang terlibat dalam linguistik. Ini diikuti dengan kerjasama antara kedua-dua pakar. Kemudian psikolinguistik muncul sebagai disiplin saintifik. Kebanyakan orang mengatakan bahawa psikolinguistik lahir selepas tahun 1954, walaupun psikolinguistik sebenarnya telah dipelajari dan dibincangkan di Jerman sejak abad ke-19, hanya dengan istilah yang berbeza.

5. Kesimpulan

Dari uraian di atas, dapat disimpulkan bahawa leksikologi adalah ilmu yang membahas kosa kata dan maknanya. Ia adalah kajian linguistik secara teori. Sementara itu, leksikografi adalah sebahagian daripada linguistik gunaan, ditakrifkan sebagai pengetahuan dan seni menyusun kamus bahasa

menggunakan sistematik tertentu untuk menghasilkan produk kamus yang berkualiti, mudah dan lengkap. Kedua-dua ilmu ini tidak boleh dipisahkan, kerana tanpa leksikografi, leksikologi hanya tertumpu kepada kajian teori dan perbincangan tentang makna tanpa mampu menghasilkan produk dalam bentuk kamus yang berkualiti.

6. Rujukan

- Abdullah Andi Zulkifli. (2012). Pengawasan Pertumbuhan Kanak-Kanak Melalui Pendekatan Organisasi Pembelajaran. Yogyakarta: Perpustakaan Timur
- Adisti Dwi Utami. Tri Indri Hardini. Yuliarti Mutiarsih. (2019). Lexicography Kamus Dwibahasa Perancis-Indonesia Khusus untuk Sektor Perniagaan. *Jurnal Linguistik Indonesia*, Vol 37, No.1.
- Agus Setiawan. (2007). Pengenalan kepada Kaedah Berangka. Penerbit Andi, Yogyakarta.
- Aitchison, J. (1984). *Mamalia Artikulasi: Pengenalan kepada Psikolinguistik*. London: Hutchinson.
- Aitchison, J. (2008). *Mamalia Artikulasi: Pengenalan kepada Psikolinguistik (edisi kelima)*. New York: Routledge.
- Al-Azizy, Taufiqurrahman. (2008). *Air Mata Cinta*. Jakarta: Diva Press.
- Tuhan memberkati awak, Chaedar. (1985). *Sosiologi Bahasa*. Bandung: Angkasa.
- Anggraini, N. (2020). Kesantunan Bahasa Kanak-kanak dalam Perspektif Pemerolehan Bahasa dan Pendidikan Peranan dan Perwatakan. *Seminar Bahasa dan Kesusasteraan Indonesia*, Vol 2.No 1.
- Bergenholtz, Henning dan Sven Tarp. (1995). *Manual Leksikografi Khusus*. Amsterdam: John Benjamin Publishing.
- Bloomfield, Leonard. (1994). *Bahasa. USA : Motilal Banarsidass Publishe*
- Busro, Muhammad. (2016). *Teori Pengurusan Sumber Manusia*. Jakarta: Kumpulan Prenadameidia.
- Canale, M. dan M. Swain. (1980). Asas teori pendekatan komunikatif untuk pengajaran dan ujian bahasa kedua. *Jurnal Linguistik Gunaan* Jilid 1, 1- 47.
- Canale, M. (1983). "Dari Kecekapan Komunikatif kepada Pedagogi Bahasa Komunikatif". Dalam JC Richard & RW Schamidt (Eds.). *Bahasa dan Komunikasi*. New York: Longman.
- Chaer, Abdul. (2003). *Linguistik Am*. Jakarta: Rineka Cipta
- Chaer, Abdul. (2007). *Linguistik Umum Cetakan Ketiga*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Chaer, Abdul. (2007). *Leksikologi dan Leksikografi Indonesia*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Chaer, Abdul. (2015). *Morfologi Indonesia: Pendekatan Proses*. Jakarta Rineka Cipta.
- Dardjowidjojo, Soedjono. (2003). *Psikolinguistik: Memahami Bahasa Manusia*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.
- Dardjowidjojo, Soedjono. (2018). *Psikolinguistik Pengenalan kepada Memahami Bahasa Manusia*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.
- Jabatan Pendidikan Indonesia (2008). *Kamus Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka.
- De Saussure, Ferdinand. (1993). *Pengenalan kepada Linguistik Am*. (terj. Rahayu. S. Hidayat). Yogyakarta, Gadjah Mada University Press.
- Desmita, (2012). *Psikologi perkembangan*. Bandung: Pemuda Rosdakarya.
- Djamarah, Syaiful Bahri. (2011). *Pembelajaran Psikologi*. Jakarta : Rineka Cipta.
- Fitra Hayani (2019). Leksikografi Arab (Kajian Linguistik Gunaan). *Jurnal Shaut Al-'Arabiyah*. Vol 03, No 01.
- Gita Anggria Resticka dan Erwita Nurdiyanto. (2020). Kata-kata tabu dalam bahasa Indonesia yang mempunyai makna pelacuran (Kajian Leksikografi). *Prosiding Seminar Kebangsaan dan Panggilan Kertas*. Vol. 02. No. 04.
- Golda J. Tulung. Draw Djeinnie. (2017). Kata pinjaman Belanda dalam bahasa Melayu-Manado (Kajian Morfologi dan Leksikologi). *Jurnal Pengajian Linguistik*, Vol 04, No 03.
- Hardiyanto. (2008). *Leksikologi: Satu Pengenalan*. Yogyakarta: Penerbit Kanwa.

- Harianja, Marihot Tua Effendi. (2009). Pengurusan Sumber Manusia, Perolehan, Pembangunan, Pampasan dan Meningkatkan Produktiviti Pekerja, Penerbit PT. Grasindo, Jakarta.
- Henry Guntur Tarigan. (1985). Membaca sebagai Kemahiran Bahasa. Bandung: Angkasa.
- Humairatuz Zahrah, Wildana Wargadinata, Nurhasan Abdul Barry. (2021). Analisis E-Kamus "Arab-Indonesia" tersedia di Gedung Play dengan Pendekatan Leksikologi. Jurnal Shaut Al-'Arabiyah. Vol. 9 No. 1.
- Ibda, H. (2017). Kepentingan Mengekalkan Bahasa Ibunda di Sekolah Rendah. 2.
- Ibrahim bin Ahmad. (1994). Kamus Melayu: Satu pengenalan. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Jahja, Yudrik. (2012). Psikologi perkembangan. Edisi 2. Jakarta: Kumpulan Media Kencana Prenada.
- Lyons, John. (1995). Pengenalan Teori Linguistik Terjemahan I. Soetikno. Jakarta: Gramedia
- Keraf, Gorys. (1984). Diksi dan Gaya Bahasa. Jakarta: Gramedia.
- Kridalaksana, Harimurti. (1982). Fungsi dan Sikap Bahasa. Jakarta: Penerbit Nusa Indah.
- Kridalaksana, Harimurti. (1982). Kamus Linguistik. Jakarta: Gramedia Pustaka
- Kridalaksana, Harimurti. (2009). Pembentukan Kata dalam bahasa Indonesia. Jakarta: PT. Skolastik.
- Kridalaksana, Harimurti. (2011). Kamus Linguistik. Jakarta: Gramedia Pustaka.
- Kushartanti, et al. (2007). Pesona Bahasa: Langkah Pertama Memahami Linguistik. Jakarta: PT. Gramedia Pustaka Utama.
- Labrousse. Pierre. (1996). Kamus Umum Indonesia-Perancis. Jakarta: PT. Perpustakaan Awam Gramedia.
- Langacker, Ronald W. (1973). Asas Analisis Linguistik. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Lexicon Javanum (1706), Kamus Bahasa Jawa Tertua. Sejarah Kamus di Indonesia.
- Lintah. (1983). Pengajaran Pragmatik. Bandung: Angkasa Bandung
- Marat, Samsunuwiyati. (1983). Psikolinguistik. Bandung: Fakultas Psikologi, Universiti Padjadjaran.
- Miftahul Khaerah, Nur Hasaniyah. (2023). Analisis ungkapan sindiran dalam bahasa Bugis: Kajian leksikologi. AKSARA: Jurnal Bahasa dan Kesusasteraan. Vol 24. No 01.
- Moleong, Lexy J. (2007). Metodologi Kajian Kualitatif. Edisi Semakan. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Muhammad Hasyimasyah Batubara. (2021). Leksikografi Bergambar Indonesia-Gayo-Inggeris-Arab: Konsep Asas, Fungsi, Jenis dan Kandungan Kamus. Karya Jurnal Pelajar Pengajian Budaya. Vol 2. No 2.
- Muhbib Abdul Wahab. (2017). Peta Perkembangan Leksikografi Arab di Indonesia: Kajian Kritis terhadap Kamus oleh Mahmud Yunus. Arabi : Jurnal Pengajian Bahasa Arab. Vol 02. No 01.
- Muhibbin Shah. (2010). Psikologi Pendidikan Dengan Pendekatan Baru. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Musfiroh, Tadkirotun. (2002). Pengenalan kepada psikolinguistik. Yogyakarta: Fakultas Bahasa dan Seni, Universiti Negeri Yogyakarta.
- Nababan, et al. (1992). Psikolinguistik Satu Pengenalan. Jakarta: Gramedia Pustaka Utama.
- Noresah Baharom et al. (2009). kamus dan kamus bahasa melayu. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Pateda, Mansyur. (1990). Sosiolinguistik. Bandung: Angkasa.
- Ramlan, Muhammad. (1983). Morfologi (Tinjauan Deskriptif Sains Bahasa Indonesia). Jakarta: Karyono.
- Raodhatul Jannah, Herdah. (2022). Kata Pinjaman Arab dalam Bahasa Indonesia: Pendekatan Leksikografi. Jurnal Pendidikan Islam AL-ISHLAH. Vol 20. No. 1.
- Rona Almos. (2023). Linguistik Korpus: Kemudahan Pembelajaran dan Media dalam Kursus Leksikologi dan Leksikografi di Pengajian Tinggi. Lectura: Jurnal Pendidikan. Vol 14. No 01.
- Rustandi, E. (2016). "Kamus Dwibahasa Arab-Indonesia untuk Pelajar Pemula". Educentric, Jurnal Pendidikan dan Sains Pengajaran, Vol. 3. No. 2.

- Samuel Johnson (1709-1784) dan Noah Webster. Sejarah Kamus (1758-1843). Nusantara. (BAB II muka surat 12).
- Sapir, Edward. (1921). Bahasa: Pengenalan kepada Pengajian Pidato. San Diego, New York, London: Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Shamsul Aizuwani Bin Nawi. Chong Shin. (2016). Mengkaji Amalan Leksikografi Kosa Kata Bahasa Inggeris dan Bahasa Melayu oleh FA Swettenham. Jurnal Manu. Vol 24. No 01.
- Kecil, L. E. dan Svendsen, M. A., (1992). Rangka Kerja untuk Menilai Prestasi Pengairan. Institut Penyelidikan Dasar Makanan Antarabangsa. Washington DC
- Sudaryanto. (1993). Kaedah dan Pelbagai Teknik Analisis Bahasa (Pengenalan Penyelidikan Kenderaan Budaya Linguistik). Yogyakarta: Duta Wacana University Press.
- Sudaryat, Y., Prawirasumantri, A., & Yudibrata, K. (2007). Tatabahasa Sunda Kiwari. Bandung: Yrama Widya.
- Suparno, Yunus Muhamad. (2002). Kemahiran Asas Menulis. Jakarta: Universiti Terbuka.
- Verhaar, J. W. M. (1999). Prinsip Linguistik. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- Wahida, B. (2017). Kamus Arab Sebagai Sumber Pembelajaran (Kajian Penggunaan Kamus Bercetak dan Kamus Digital). Jurnal At-Turas, Vol. 11. No. 01.
- Wiranto Aji Dewandono. (2020). Leksikologi dan Leksikografi dalam Pembuatan dan Pengertian Kamus. Jurnal Paramasastra. Vol 07. No 01.
- Zgusta, Ladislav. (1971). Manual Leksikografi. The Hague: Mouton.